

שאל שטינבוסקי בטקס ממלכתי בהלסינקי ב-1933, בו עטר עליזי שלטונות פינלנד באתר "מוסרד השושנת הלבנה" על תרומתו העברית לאמץ הפיני "קאלוואלה"

הפואמה המאתרת והגדולה של שאל שטינבוסקי, שנכתבה בוקנהו, אפשר שהיא צוואתו לאמץ ההומאניזם בעידן שקיעת הערס. היא חשבונית נפש של שורר שליבו והגותו היו פתוחים לאותות המון רעיונות ליליטריים ולבסי אמנה לנכח התמוטטותן של תורת ואידאולוגיות, סיכום של דרך ציוני-כיוון. הפואמה היא ושל נסיונות ואשים למצוא ציוני-כיוון. הפואמה היא גם קינה על אובדן ערך האדם בחברה הישראלית. אבל בעיקר היא צוואת שופעת אהבה לכל בראי עולם וציוני אנש, דבורי אדם בכל אתר, הצעירים יחידו לרגו נמשך והולך, מנגינת תפוחה וזכוכה. וכל העולם איננו אלא בחיבת תפוחה / זכוכה עשירה בניגונים וכלים מכלים שונים / לחיות שיר אחד נאדר לחיי עולם ועולמות!

מיה), אולי לא היה מעורר את תשומת-ליבן. השיר הזה נכתב בשנת תרצ"ו ונדפס במחזוריה קודמת של שירי המשורר, ש"עמא דדהבא" אינו כלול בה. קשה להניח שעניין הדבש בלבד הוא הסיבה היחידה לשיר לוב לוחד הנוף האידילי-פואמטי-אלגי הזה. נראה שהמשורר מצא בו סמל חברתי לרונות, ולעבודת ושיעבוד. בתקופה שבה השיר נכתב היה "עמא דדהבא" כמשוער, עיין בהליון של התקופות הריון, השיר, שמצא את מקומו בין שילובים אחרים של, שירי דבש, נגמר. בורות שיש לו קונטראציות לכאן וליל כאן, והמראה שלפחות אין הרבה נחת מן האדם את ההנהגה הזאת מחזקות הקבילות "כפיר אדם" ו"כפיר-זה" בפתח המובאה:

כפיר ארות כפיריות, כפיר אריות כפיר אדם... גבר, זה תרא מנע אריותך - תשעניו לא נכר מנעל מרא כפירי האדם

רק הנושא נותר מן הספור המיקראי. הטרנספי פורמאטיקה הסימבולית מעשרת ב, עיבוד לירי, דבש דבורה-דייה הם ישויות קדומות של משטרים וודים (וראה אבוש'ושן: באכדית דבש - דיספו), ומתמנות הסמלים מתאשרת עם ההפתחות היצירה. גם האקוויולאט של אדם-זאב מתאשר בדברי, "הב, חור" הפסימיסט, הקרא לבריים בשם: "אדם דבורה עד יקום, עד תוון למועד מעונים... / אחר שאפסת וכלתה החיה הרעה בעולם: / פתן ופרס וזאב... ואדם... והיה זה יורשו / יורש הארץ ומלואה. דורס יכלה את דורס, / ודורס תדורס את מולם. וסופו יכלה את עצמו". כלומר, על אף העמדה שלפיה אין להפריד בין, "לופוס", "הומ", הוא מציע אמנה בחוון אחרית-הימים, אחרי שדורס יכלה את דורס וכי (נראה שחחיהו האסונאנית דורס-יורש איננה מלי (רה), אלא בעיניהו אופור נשנית תמורה יורש מלי התפתחות תפיסותיה השוררת דורסים ויושיות, ודגום טוטאליטאריים. בכל רחצי-המנינים, אמנם יש חוון האדם-הדבורה-לעתידי-לבוא, שייאות לוותר על אושרו וחיורו בתוך כורת האדם. אך עד לחוון מוזמן המשורר-הכווין לראות את "הדבורים שלנו" בקיבוץ, שויתרו על הרצון לחירות אישית, ונמצא למד מן הדוגמה של שני החברים שזקנו בעליבוסם והסכימו עם הגורל הכורתי. האלטרנאטיבה ל, "אדם זאב" היא האמונה ב, "אדם-דבורה". שלפי, "עמא דדהבא" אין בה תיקון לאדם, ומתלוות לה אגדה רועמת על הקרבת היחיד למען הכלל. אך הנכונות להקרבה איננה נמצה את בעיות חברת המחר. ולא את הבעיות של אחת הכורות שלה: הקיבוץ.

"עמא דדהבא" עוגדת ביסוין העללים הקודרים של השאלה ההומאנית. שירה שהדביקה באהבת אנוש בעיקרון של, עמא דדהבא איכא - ישנה אותם של זהב", שומה עליה להתמודד עם בעיות, גם אם אין עליון תשובה גואלה, "ישנה שירה של זהב" טובה ומרגינה, "רנו נמשך והולך מנגינה מתמידה ובורוכה", ולא נותר אלא מיעוט של תהיון: סוד היצירה המטחיקה את הצער, היפעלות-היפה. האשליה האמיתית, הממשית, האסתטית הצרופה, נגימי-הליריות. מן המישור האידילי מתנשאת לעתים נצי מל אלגיות ("המנגנה לחורגה"). ומעל לכל אבהות החובקת באהבה את כל הברואים והיצורים בתחושת שיתוף של בני-אדם-בורים. יש גם איה, "בינתים", מועד החיל, אינטר-לודי כמדי-דואקט במקצוענות הכורת. אך בעיקר יש תמורה לתת נגימי למנינת האנוש ומנגה לירות החברים, הנשבעת לעתים כגאות מקמים שאין לה פורקן: "ואולי השירה איננה אלא קינת עבדים, / קינת נפש אבודה אשר לא מצאה תיקונה. / קינת אימתות לא עברו ואשר - סוף סוף התידי. זיק אושרי קודם כול בעולמו". הפואמה הגדולה השואפת לרצף איננה מיקשה אחת, ויש בה שנייה מהלכים והיא פתוחה לקליטות שונות (וראה: הספרות לורנית לא. שאנן). אפשר לראותה כפגישה מאוחרת עם השפע המופלא של המשורר והאפיקן, המתגלה בה כמלוא כוח, מעצב את הפרטים בפלאסטיות ומבטא מליאות קוסמית. קטעים כמו, "מסע החיל", "קיבוץ עליה על הקרקע", ו"מקהלה" הם יצירות אפיות מעולות. אבל לעתים בא אחרי התנופה השירית מופנה מינורי. בוסח זה קוטמו באידיליה. יעי נעוריו של המשורר בכפר הטאבריאני, נופה של כורת, אבא אנטוני, תופת היצירה הקיבוצית בארץ, נדמה שכל "השירים שרק עם נופם בערבת האידילית לא מצאו באידיליות שכבר נכתבו, והמשורר מבקש דולות טוב מן העבר, של מחוגנת הפואמה במציאות ובנופי ספרות שונים, החותרים לשלימות נאחיתה.

"עמא דדהבא" היא פרי עבודה של שנים אחדות, ונעדה להיות אלגוריה של כורת הבורים. אין לה עלילות במישור מציאותי אחר, אלא אירועי-על הבעיות ההומאניסטיות צפות לא כמסקנה במישורן מן המשל (ומשפט החיבור המקשר הוא: "ובעו הייס מקדם"). גם ההקסאמטרים בחיבור אשכנו מראים על טרייה ככה הולכים נהילינו להדש את כורתנו המנהגת "קירחת" ו, "בלדת הכורת" הלירית, ששקלו לעיון לשלימות ולהאחדה. יוצאים דופן השירים, דרך לכישה וברית-מס צעוני עשיר מילה הבאלאדה את התופעה הכורתית אהב-מורת ברוח, היפה הטארי" של א. א. פו. אהב מלכת הכורת. דויה ותן לירות" יושבת בנפשה ומאירה / היא אך פעם היא את פעם תהיה בנפשה ומאירה / היא אך פעם דויה ותן לירות" יושבת בנפשה ומאירה / היא אך פעם לאהבת" יגוון בימתים עשיר. כפייה תבניתית. כפיר לירי, הבאלאדה היא יצירה הוחדת ברשות עצמה. מלכת הכורת בה איננה משל אלא ישות סימבולית אולי כעלת ככה פנים, לעומת זאת מתפרש משל הכורת בדברי, "הבתור", המזהה את שירת כורת הבורים עם תופעה כורתית-חלילית של המון האנושי, שיעבוד הבורים מקביל לשיעבוד של בני-האדם לאחר שהוא. המנגנה על המקהלה" המנצחים - או לנו מאוון המטה / אשר בידם לרצונם / או לנו מהם ומודונם (!".

"עמא דדהבא" - שתי פנים להומאניות

מאת שרגא אבנרי

— אולם עניו הר מפי די יש אשי אטמני ואפיר מאותה היצירה יצונות ול מרד בוקמים ועילים, מרש ויהי המרס למובת הכלל - הכורת, על כל ישותו שלו: על תופעה, על אהבה, על חיים. בדברים נוקבים אלה משמע, "הבחור" המבקר אצל הכורין (המשורר), חפקיו המוגדר למדי בפואמה הוא של פרשן-מתווך, המסיק מסקנות ספקניות וענו מת לגבי. הכורות והנהלים של בני האדם" כמו באידיליות שלה אף בפואמה אידיליה-אלגית זו מכיר שטינבוסקי, ככותב, תהומיים, העול שטינבוסקי, "שבו גורר גורה ואינך יודע שלמה". העול קיים כלי הגיון וטעם, או שאין טעמו מובן. מקור דורס ורדה את הדבש: "הרדנו גבר מכה-ארי" (הרדנו - ח' חוקה, ד' סגולה), שלטונו, כעניינו, שלטון יודונות.

ההומאניות, שירת שטינבוסקי מפליגה בעיסוק שתי פנים לה: מן הכשל אל השלב, גם בנמצא דדהבא", זו שירת ההשמאות ליש הגדול של התברת היברית, ניכרת בחינת האדם הטראגית "כורת" הדבורים היא מנין אלגוריה שפציאוחה אינת תלויה בנמשל, חברת האדם העמלה; דבורה היא ישות מוד חרות. סמל בעל קיום עצמי, הגוגד את האדם האינדי ויודאליטט, והדבש עניינו ששייה של משטר העבדים העתיק, תכלית הדברים, כנראה, להעמיד זה מול זה את עולם הדבורים ואת חברת האדם, כממד לקוסמי המתנווה ל, שיר העבודה הגדול", כל זאת ללא אי-איי-הקדושי-ברוך-הוא. איה-השלמה בין היחיד והחברה לשאלות, כורת האדם. החברה הקיבוצית, איננה מסגרת המכטיחה את אושרו והודונו של החיה, כדברי החבר, "הבחור", נביג החברה הוואה. היחיד אינו מותר: ?

היה אהה שומע השירה העולה ממכים, כפיר אותה שווח שירה של עיזיה וריון, יאלי - על יאיש עילומים - למותרים על נשם ודורסו ?

בניתיים - ותתל היהי הרעיק קטמני האדם", על הדם" השיר, בדרך המנגנה קירחת" נראה לכאורה בעל תשיכות שולית בפואמה, ולולא המוטיב, "הומו לופוס", הנודע כבר מנעל הדם" (וראה גם, פרק באנאטו